

بررسی موارد جواز طلاق از دیدگاه فرق مسیحی

دکتر بهروز افشار

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل

چکیده :

آنچه در این مقاله از نظر خوانندگان گرامی می‌گذرد بررسی موارد جواز طلاق از دیدگاه فرق مهم مسیحیت چون کاتولیک، پروتستان و ارتدوکس با استفاده از منابع اصیل و متون قابل استناد مسیحی است.

با استفاده از آیات کتاب مقدس (عهدجدید) و دیگر منابع مسیحی می‌توان گفت که طلاق برخلاف نظر اسلام که حلال است اما منفورترین حلال‌ها و فقط در وقت ضرورت مشروع است؛ در دیانت مسیحی برای هیچ یک از زن و مرد حق طلاق وجود ندارد و طلاق امریست ناپسند، حرام و خلاف آیات و دستورات دینی و این پیوند تنها زمانی قابل گسست است که زن مرتکب زنا شده باشد. برای این اصل کلی (تحریم طلاق) موارد دیگری به عنوان جواز طلاق ذکر شده است که تفصیل آن در متن مقاله آمده است. امید است مورد استفاده قرار گیرد.

کلید واژه ها: ازدواج - طلاق - مسیحیت - کاتولیک - پروتستان - ارتدوکس

مقدمه :

مسیحیت با معرفی ازدواج به عنوان یکی از آیین های مقدس ، برای آن جایگاه و اهمیتی ویژه قائل است. در الهیات مسیحی شعائر دینی از جمله ازدواج ، آدابی هستند که به واسطه ی آنها فیض خداوند بصورت نامرئی به انسان می رسد (اینار: ۱۳۸۱: ۳۷) و به همین دلیل ازدواج به عنوان یکی از مهمترین شعائر مسیحی نشانه ی محبت خداوند به انسان است و به وسیله ی آن ، زن و مرد اتحادی، مقدس دائمی و ناگسستنی برقرار می کنند. هرچند ازدواج پدیده ای مقدس محسوب شده و سرّ عظیم نامیده می شود اما در برابر آن تجرد و پرهیز از ازدواج مقبول تر است. زیرا شخص مجرد با همه توان خود به عبادت خداوند می پردازد و با فاصله گرفتن از امور دنیا و ترک تعلقات، از جمله همسر، خود را شبیه عیسی و مریم مقدس می سازد. (پطرس: ۱۸۸۲؛ ۳۴۵ نقل به مضمون) بنابر دیدگاه انجیل ، ازدواج فقط وسیله ای برای دفع شهوت و دوری گزیدن از گناهان است و بخودی خود و بطور ذاتی ارزشمند نیست؛ هرچند به عنوان یکی از شعائر مقدس نامگذاری شده است ولی این قداست ذاتی نیست و فقط وسیله ای است برای حفظ عفت و پاکی و تأمین کننده نیازهای غریزی و جسمی. بنابراین زمانی فرد مسیحی به ازدواج توصیه می شود که ترس از آلودگی داشته باشد. در این صورت مستحب است ازدواج کند ولی اگر فرد بتواند نفس خود را کنترل کند و ترس از آلودگی و معصیت نداشته باشد عزوبت و عدم تزوج بهتر است زیرا در ازدواج ، انسان به فکر تحصیل رضایت همسر است در حالی که شخص غیرمتزوج همواره به دنبال بدست آوردن رضای خداوند خویش است. (۱) (سکری : ۱۳۶۵ : ۶۸). با این بیان ازدواج یعنی یکی شدن محبت دو شخص که با یکدیگر برای زندگی مشترک همراه با امانت داری و همکاری متقابل متعهد می شوند (همان: ۲۸۶) و با طلاق و تجدید فراش در زمان حیات همسر مخالف است. علت مخالفت با طلاق این است که ازدواج دارای دو عنصر است: قداست آسمانی و الهی و ناگسستنی بودن پیمان بسته شده که نشان از محبت خداوند دارد.

این تعهد آسمانی و الزام آور هرگز قابل انفصال نیست. در انجیل ، طلاق زن و ازدواج مجدد زن، در حکم زنا به شمار می آید همچنین در انجیل متی درباره طلاق آمده است: "هرکس زن خویش را بدون آن که خیانتی از وی دیده باشد ، طلاق دهد و آن زن هم دوباره شوهر کند ، آن مرد مقصر است چون موجب شده که زنش زنا کند و مردی هم که با این زن ازدواج کرده زناکار است". (وکیلی: ۱۳۷۵: ۴۷-۴۸)

قسمت اول :

الف: تحریم طلاق در میان مسیحیان کاتولیک (۲)

در میان کاتولیک ها زن و شوهر پس از ازدواج به منزله جسم واحد بوده و دونفر نیستند که بتوانند از یکدیگر جدا شوند لذا به هیچ وجه جدایی و نیز تعدد زوجات را تجویز نمی کند و آنرا از محرمات می داند. در زمان «پیوس دوازدهم» طلاق به عنوان یکی از مهمترین عوامل سست کننده ازدواج تلقی شده و محکوم گردیده است. (زیبایی نژاد: ۱۳۷۵؛ ۱۱۶)

در رساله اول پولس رسول به قرتیان درباره طلاق آمده است : « زن بر بدن خود مختار نیست بلکه شوهرش بر آن مختار است. همچنین مرد نیز اختیار بر بدن خود ندارد بلکه زنش » (اول قرتیان ایات ۷-۴) همچنین بیان می کند که مرد مظهر جلال الهی است و زن جلال مرد است . در این باره چنین آمده است : " زیرا که مرد نباید سرخود را بپوشاند چه آنکه از صورت و جلال خداست اما زن جلال مرد است زیرا که مرد از زن نیست بلکه زن از مرد است و نیز مرد به جهت زن آفریده نشده است بلکه زن . از این جهت زن برای مرد می باید عزتی بر سر داشته باشد به سبب فرشتگان؛ لیکن زن از مرد جدا نیست و مرد هم از زن جدا نیست نزد خداوند . " (اول قرتیان ایات ۱-۲)

درباره اینکه آیا طلاق (۳) جایز هست یا نه کتاب مقدس حکم کلی بر عدم جواز صادر می کند و می گوید : " فریسیان آمدند تا او را امتحان کنند و گفتند آیا جایز است مرد زن خود را به هر علتی طلاق دهد؟ او در جواب ایشان گفت مگر نخوانده اید که خالق ابتدا ایشان را زن و مرد آفرید و گفت از این جهت مرد ، پدر و مادر خود را رها کرده تا به زن خویش بیبوند و هر دو یک تن خواهند شد؛ بنابراین بعد از آن ، آنها دو تا نیستند بلکه یک تن هستند و آنچه که خداوند بیوند داد انسان جدا نمی سازد . " (انجیل متی آیات ۱۹-۳)

با توجه به آیاتی که ذکر شد به این نتیجه می رسیم که در این فرقه از مسیحیت امر طلاق یک عمل زشت و ناپسند و خلاف آیات و دستورات این مذهب است و به طور کلی طلاق حرام می باشد و هرگاه مردی زن خود را طلاق دهد و ازدواج دیگری کند در حقیقت زنا کرده است و نیز هرگاه زنی از شوهرش طلاق گیرد و شوهر دیگری برگزیند در حکم زناکار است چنانکه در انجیل می خوانیم :

" در خانه ، باز شاگردانش از این مقدمه از وی سؤال نمودند و به ایشان گفت هر که زن خود را طلاق دهد و دیگری را نکاح کند برحق وی زنا کرده باشد و اگر زن از شوهر خود جدا شود و منکوحه دیگری گردد مرتکب زنا شود . " (انجیل مرقس ۱۰-۲) و نیز در انجیل لوقا آمده است :

"هر که زن خود را طلاق دهد و دیگری را نکاح کند زانی بوده و هر که زن مطلقه مردی را به نکاح درآورد زنا کرده باشد (انجیل لوقا ۱۶-۱۸).

ولی مواردی در زندگی هر زن وشوهر پیش می آید که انحلال عقد نکاح پذیرفته است. البته لازم به یادآوری است که انحلال عقد ازدواج و اعلام آن از وظایف خاص کلیساست و هیچ یک از مسیحیان کاتولیک بدون علت و بدون اجازه کلیسای خود نمی توانند عقد ازدواج خود را منحل نمایند.

ب: موارد جواز طلاق در بین مسیحیان کاتولیک

- ۱- هرگاه ازدواج بر اثر اکراه و یا اجبار واقع شود .
- ۲- وقتی که دختر در اثر احترام و یا ترس از اولیاء خود اقدام به ازدواج نماید .
- ۳- هرگاه زن و یا شوهر قبلاً ازدواج نموده باشد و ازدواج قبلی هنوز به قوت خود باقی باشد .
- ۴- هرگاه پسر و دختر دارای نقص جسمانی که مانع از نزدیکی است، باشند .
- ۵- ازدواجی که بدون اجازه مقامات کلیسا انجام گیرد.
- ۶- افرادی که به درجه کشیشی برسند و بدون اجازه مقامات کلیسا ازدواج کنند .
- ۷- ازدواج راهب یا راهبه رسمی که نذر رسمی برای رهبانیت نموده اند .
- ۸- هرگاه مرد یا زنی که ازدواج نموده اند با همکاری فرد دیگری که با او ارتباط نامشروع دارد و به او قول ازدواج داده که در صورت قتل زن و یا شوهر با او ازدواج نماید. و سپس او همسر فرد زانی یا زانیه را به این منظور بکشد ازدواج آن دو باطل است .
- ۹- قربان در خط مستقیم خواه سعودی و خواه نزولی (اعم از نسبی و سببی) مانع نکاح می گردد. مثلاً مرد نمی تواند با مادرزن خود ازدواج نماید و نیز زن نمی تواند با پدر شوهر ازدواج نماید.
- ۱۰- ازدواج به طور جنبی تا درجه ششم ممنوع است مثلاً با عمو و عمه و فرزندان و نوه های آنان ازدواج ممنوع است و ازدواج با دایی و فرزندان و نوه آنان ممنوع است و نیز ازدواج با خاله و فرزند خاله و نوه خاله ممنوع است .
- ۱۱- خویشاوندان زن وشوهر تا درجه چهارم بر فرد دیگر حرام است و در صورت ازدواج این ازدواج باطل می گردد. مثلاً در صورت فوت زن، شوهر نمی تواند بدخترزن که اواز همسر دیگر دارد ازدواج نماید . نیز زن نمی تواند با پسر مرد که از زن دیگر دارد پس از فوت وی ازدواج نماید .
- ۱۲- ازدواج بین پدر تعمیدی ، دختر تعمیدی ، مادر تعمیدی ، پسر تعمیدی باطل است. (دانای علمی: ۱۳۳۴؛ ۱۸۰)

بنابراین با توجه به شرحی که گذشت می توان اینگونه نتیجه گرفت که اولاً طلاق حرام است (۴) و فقط در موارد فوق و نیز در صورت وجود اختلافات شدید مابین زوجین در این مذهب پیش بینی شده و جایز گردیده است .

قسمت دوم : نقش اراده زوجین و موارد جواز طلاق در بین مسیحیان
آرتدوکس (۵) (اینار مولند : ۱۳۶۸ ، : ۲۵)

الف : نقش اراده زن و مرد در طلاق

در بین آرتدوکس ها اراده زن و شوهر در رابطه با طلاق می تواند مشترک باشد بدین معنا که هریک از طرفین زن یا شوهر که زمینه ساز علل طلاق واقع شود این اراده به طرف مقابل تعلق می گیرد که اقدام به طلاق نماید. و موارد آن عبارتست از :

۱- عدم حفظ عفت توسط زن و شوهر

در تفسیر عدم حفظ پاکی توسط زن و شوهر گفته شده است که هرگاه زن و شوهر با وجود همسر به عقد دیگری درآید به بیان دیگر تعدد زوجه حاصل شود در این صورت نکاح دوم باطل است. (شاهوردی : ۱۳۷۱ ؛ ۸۱)

۲- ارتکاب عمل زنا توسط یکی از زوجین

هرگاه مرد زن دارویا زن شوهردار مرتکب زنا شونده صراحت آیات متعدد در انجیل درخواست طلاق توسط طرف دیگر و به اراده او می باشد و این امر پذیرفتنی است. (انجیل مرقس، ۱۰-۲)

۳- زنا ی روحانی

در تعریف زنا ی روحانی گفته شده که عبارتست از جادوگری و کفر به حضرت مسیح و خروج داوطلبانه از آیین مسیح و به طور کلی هر چیزی که مانع از ارتباط با خدا گردد . هر یک از زوجین که مرتکب زنا ی روحانی به شرح فوق گردد برای طرف دیگر این حق حاصل است که به مقامات کلیسا مراجعه و تقاضای طلاق طرف دیگر را بنماید (شاهوردی : ۱۳۷۱ ؛ ۸۲)

۴- قتل

در صورتی که زن و یا مرد مرتکب قتلی شود برای طرف دیگر این حق ایجاد می شود که درخواست طلاق کند. (همان)

۵- وجود عیب در یکی از زوجین

طبق اصل ۲ ماده ۱۷ مصوبه شورای نیقیه : « هرگاه یکی از زوجین و یا نامزدها که بین آنان یگانگی جسمی حاصل شده دارای بیماری و یا دردی باشد مثل دیوانگی ، جذام یا آنکه مرد دارای نواقص مردانگی و یا زن دارای گرایشهای مردانه باشد و طرف دیگر جاهل به آن بوده

است. (در مواردی که عیوب نامبرده پس از عقد ازدواج حادث گردد طرف دیگر موظف است که با همسر دیگر بسازد). (شاهوردی: ۱۳۷۱؛ ۸۳) (همان: ۸۳)

۶- زن و شوهر ناسازگار

طبق اصل ۲ ماده ۱۸ در سال ۱۹۸۷ میلادی که اصلاحیه ای بر آن زده شد مقرر گردید هرگاه پس از مدت دو سال زن سمج و یک دنده و شوهر حراف تغییری در رفتارشان حاصل نشود و فرزندی نداشته باشند حاکم حکم جدایی شان را صادر خواهد نمود ولی هرگاه فرزند داشته باشند بعد از چهار سال حکم صادر می شود. (۶) (همان)

۷- اسارت زن و شوهر

طبق اصل ۲ ماده مصوبه شورای نیکیه در صورتی که زن و یا شوهر به اسارت برده شود، شایسته است که همسر دیگر به احترام زندگی زناشویی و با فروتنی و محبت منتظر وی باشد. ولیکن هرگاه نتوانست حتماً باید سه سال صبر کند، پس از آن اگر مایل بود، ازدواج نماید. پس ملاک صدور حکم طلاق، گذشتن سه سال از اسارت زن و یا شوهر است و قبل از انقضای این مهلت، درخواست طلاق طرف دیگر پذیرفته نیست. (همان)

ب: نقش اراده مرد در طلاق

طبق اصل ۲ ماده ۱۷ قانون مصوب شورای نیکیه جهات ذیل توسط پادشاهان یونان به عنوان موارد خاص طلاق به خواست و اراده شوهر وارد قوانین مصوب آن شورا گردید:

- ۱- چنانچه زنی بدون اجازه شوهرش در خانه ای که متعلق به خودش نیست بخواهد.
- ۲- چنانچه زنی از دهی به قصد ده دیگر حرکت کند و پدرش، برادرش، یا شوهرش و یا پسرش همراه وی نباشند.
- ۳- چنانچه زنی به تئاتر برای دیدن اعمال ناشایست برود. (همان: ۸۵)

قسمت سوم: موارد جواز طلاق و نقش اراده زوجین در طلاق بین مسیحیان

پروتستان (۷)

مسیحیان پروتستان نظر به جهات و علل مذهبی که به کشته شدن و سوزاندن صدها هزار نفر انجامید نهضت لوتر را به ثمر رسانده و سپس توسط کالوین و دیگر مصلحین کلیسا، نهضت پروتستان ادامه یافت. هرچند ابتدائاً هدف پروتستانها با اصلاح کلیسای کاتولیک به صورتی که در قرون وسطی معمول نبوده است شروع گردید، ولیکن مسیر حوادث آنان را وادار به ایجاد و تشکیلات جداگانه ای نمود. در مقابل کلیسای کاتولیک که در سطح جهانی و در رم متمرکز

است، سیستم اداره کلیسای پروتستان سیستم شورایی و مبنی بر کتاب مقدس (انجیل) است که آن را منشأ تمام عقاید و هم پایه کتاب مقدس انجیل به شمار نمی آورند.

مسیحیان پروتستان معتقدند که نجات فقط توسط ایمان به مسیح امکان دارد و دعا به حضرت مریم و دیگر مقدسین صحیح بوده ولی عامل نجات نمی باشد و به عبارت دیگر حضرت مریم را همپایه حضرت مسیح به شمار نمی آورند. مسیحیان پروتستان در سراسر جهان دارای شعبه های متعدد بوده ولیکن در ایران چهار فرقه از آنها فعالیت می کنند که عبارتند از: کلیسای انجیلی، کلیسای ارامنه، فرقه جماعت ربانی و فرقه ادونتیس، غیر از فرقه اخیر (ادونتیس ها) که در خصوص طلاق، همانند کاتولیکها معتقد به مجاز نبودن طلاق هستند مابقی فرقه های مسیحیان پروتستان ایران تابع قواعد مصوبه به سال ۱۳۳۱ اتحادیه کل کلیساهای ایران بوده و آن را لازم الرعایه می دانند. (شاهوردی: ۱۳۷۰، ۱۴۵)

الف: نقش اراده زن و مرد در طلاق

موارد مشترک طلاق به اراده و درخواست زن یا شوهر به شرح زیر می باشد:

۱- زنا

هرگاه زن یا شوهر زنا نماید و زنای وی به طرق ممکنه بر کلیسا مسلم شود طرف دیگر حق دارد از مقامات کلیسا تقاضای طلاق بنماید و طرق اثبات آن در نزد محکمه به انحاء ممکنه از قبیل اقرار زن و قراین و احوال می باشد که با توجه به موارد مختلف متفاوت است. بطور کلی آیین دادرسی خاص برای اثبات جرم زنا در بین آنان وجود ندارد. (شاهوردی: ۱۳۷۰، ۱۴۴)

۲- ناسازگاری زوجین

ب: هرگاه کلیسا دستور جدایی بدهد و پس از گذشت حداقل ۵ سال ادامه زندگی برای

طرفین میسر نباشد.

طبق بند ب ماده ۶۵ مجموعه قوانین فوق هرگاه به علل مختلف، کلیسا دستور جدایی موقت زوجین را صادر نماید، زوجین از هم جدا زندگی نمایند و این مدت حداقل ۵سال به طول انجامد و پس از انقضای آن مدت اگر میان زوجین اختلاف برطرف نشود و آنها حاضر به ادامه زندگی مشترک و معمول با یکدیگر نگردند؛ کلیسا با تقاضای یکی از طرفین و یا هردو طرف با طلاق آنها موافقت می نماید. (همان)

۳- ترک خانواده

طبق بند ج ماده ۶۵ مجموعه قوانین فوق هرگاه یکی از زوجین زندگی خانوادگی را ترک

نماید و ترک خانواده توسط وی استمرار داشته و برحسب مورد ۵ تا ۲ سال به طول انجامد و به هیچ طریق نتوان او را وادار به رجوع به زندگی خود نمود، محکمه به تقاضای همسر دیگر با طلاق وی موافقت می نماید. (۸) (همان؛ ۱۵۶)

۴ - غیبت یکی از زوجین

هرگاه یکی از زوجین غایب مفقودالآثر شود و به هیچ وجه از حیات و ممات وی خبری نباشد طرف دیگر می تواند تقاضای طلاق نماید. (همان)

ب: نقش اراده زن در طلاق

اما مواردی که فقط اراده زن در طلاق دخالت دارد عبارتست از :

عدم پرداخت نفقه زن توسط شوهر و عدم امکان اجبار وی به پرداخت نفقه از موارد خاص طلاق به اراده و درخواست زن تلقی می گردد. زیرا طبق ماده ۴۸ قواعد فوق (نفقه زن) بر عهده شوهر است و نفقه عبارتست از تامین سکنی، البسه، غذا و اثاث البیت که به طور متعارف و متناسب با وضعیت مالی زوجین تهیه می شود. (همان؛ ۱۵۷)

و ماده ۴۹ آن قانون مقرر می دارد در صورت استتکاف شوهر از دادن نفقه، موظف است اول به کلیسا رجوع نموده و کلیسا پس از تحقیقات لازم طرز پرداخت و مقدار آن را تعیین خواهد نمود. (همان؛ ۱۵۸)

هرگاه شوهر نسبت به پرداخت نفقه زن خود اقدام نماید دیگر زن به استناد نفقه گذشته حق درخواست طلاق ندارد ولیکن هرگاه شوهر به هیچ نحوی حاضر به پرداخت نفقه همسر خود نبوده و اجبار وی نیز ممکن نباشد کلیسا به تقاضای زن با طلاق وی موافقت می نماید. (همان)

پی نوشتها:

۱- درحالی اسلام ازدواج را عامل تقرب و مسیر اصلی نیل به مقام قرب و پاسخ گویی به ندای فطرت اعلام می کند و برخلاف مسیحیت به تأهل اهمیت داده و مجرد را حالتی ناپسند و نامطلوب در نزد خداوند می داند و رهبانیت را حرام شمرده و عملی غیر الهی می داند البته لازم به یاد آوری است در هیچ یک از ادیان الهی مجرد و رهبانیت مورد پذیرش و تشویق قرار نگرفته و آن چه در مسیحیت آمده است نوعی تحریف و خود دلیل بارزی بر بی توجهی به مقام و ارزش زن است (سلیم: ۱۸۵، ۲۰۰۴) و نیز تک به (شلی، ۱۹۹۳، ج ۳ ص ۸۵).

۲- لفظ کاتولیک را به «جامع» و «شامل» معنی کردند زیرا کاتولیک در مورد تاریخ طولانی اش عناصر مذهبی گوناگونی را که با آنها مواجه شده جذب کرده و آنها را در خود تحلیل برده است. اصول عقاید کاتولیک دارای ۳ منبع است که عبارتند از کتاب مقدس، سنت و تعلیمات رسمی کلیسا؛ سنت عبارت است از مجموع شعائر و اصول عقایدی که از حواریون حضرت عیسی مسیح (ع) رسیده و آنها نیز با الهام از خدا یا روح القدس دریافت داشتند و این سنت توسط کلیسای روم حفظ شده و از نسلی به نسل دیگر انتقال یافته است. عنوانی که به این

سنت ها داده می شود عبارت است: « سنت های غیر مکتوب» لازم به یادآوری است که کلیسای کاتولیک روم بزرگترین و جهانی ترین کلیسایی است که در تمام کشورهای جهان دایر است و دارای ویژگی های رومی است. (اینار مولند: ۱۳۶۸؛ ۵۳۰ جهان مسیحیت ترجمه محمد باقر انصاری و مسیح مهاجری))

۳- در شریعت یهود زن حق طلاق ندارد. به مجرد اینکه مرد از زنش ناراضی باشد مطلقاً می تواند او را رها سازد. پیوند زناشویی به مجرد نیت مرد قابل گسست است و نیازی به اثبات و ابراز نیست. شرایط و تشریفات خاصی ندارد با این وجود به مردم توصیه شده تنها به هنگام عذر، همسر خویش را طلاق دهند. طلاق در اسلام و در وقت ضرورت مشروع است ولی شارع برای آن که زندگی زناشویی زود از هم نباشد و دامنه آن گرداب خطرناک به افراد بی گناه دیگر زیان نرساند به مجرد اینکه مردی از همسرش ناخرسند باشد راه طلاق را نشان نمی دهد بلکه او را به بردباری و شکیبایی دعوت می کند و قرآن راه جلوگیری از جدایی زوجین را به بهترین طریق عملی نشان داده است: «و ان خفتم شقاق بینهما فابتنوا حکما من اهله و حکما من اهلها ان یريدا اصلاحا یوفق الله بینهما» و اگر از جدایی میان آن (دورزن و شوهر) بیم دارید پس داوری از خانواده آن (شوهر) و داوری از خانواده آن (زن) تعیین کنید. اگر سر سازگاری دارند خدا میان آن دو سازگاری خواهد داد. (نساء، ۳۵). زیرا گاه علی رغم همه این راه حل ها برخی زندگی ها به بن بست می رسند و باید هر یک زندگی دیگری را با زوج دیگری از سر بگیرند. (دایرة المعارف تشیع ج ۸ ص ۵۰۰)

۴- اسلام چون مسیحیت کاتولیک، پیمان ازدواج را ناگسستنی نمی داند بلکه طلاق را میغوض ترین حلالها می داند و آن را امری آسیبی ولی اجتناب ناپذیر می شمرد و اعتقاد دارد چنانچه در حد متعارف نگه داشته شود می تواند نتایج مثبتی برای خانواده و جامعه داشته باشد.

۵- ارتدوکس همانطور که از نام آن پیداست به معنای حافظ قسمت اصولی و حقیقی کلیسای باستان است و عنوان رسمی کلیسای ارتدوکس عبارت است از (کلیسای شرقی ارتدوکس) که شامل کلیساهایی می شود که همگی در دوره ای از تاریخ کلیسای سلطنتی بیزانس و در روزگار باستان بوجود آمده اند. در این کلیساها آداب نماز، اصول اعتقادی و قوانین شرعی مشترک است و نوع واحدی از روحانیت مسیحی را ترویج می کنند. قدیمی ترین و مقدس ترین کلیساهای ارتدوکس عبارتند از: چهار اسقف نشین قسطنطنیه، اسکندریه، انطاکیه، اورشلیم؛ منابع و مأخذ اعتقادی ارتدوکس عبارت است از کتاب مقدس و سنت.

۶- در مواردی که عیوب فوق پس از عقد ازدواج حادث گردد طرف دیگر موظف است که با همسر دیگر بسازد. (شاهوردی: ۱۳۷۱؛ ۸۳)

۷- پروتستان از ریشه protest به معنای اعتراض صحیح می باشد. خود لغت پروتستان به معنای اعتراض کننده یا معترض می باشد.

۸- در این خصوص لازم به توضیح است که ترک زندگی خانوادگی توسط احد زوجین برعکس غیبت یکی از زوجین جنبه عمدی دارد و او به اراده خود زندگی مشترک را ترک می نماید حال آنکه غیبت ممکن است برائری عوامل غیراختیاری باشد.

منابع:

- ۱- استات، جان (۱۳۷۹) مبانی مسیحیت، روبرت آسریال، انتشارات حیات ابدی بی تا، تهران
- ۲- ایزدی، محمد (۱۳۶۰) مجموعه احوال شخصیه و حقوق ارثیه ارامنه ایران، تهران چاپخانه آرین

۳- اینار، مولند (۱۳۶۸) جهان مسیحیت، ترجمه محمد انصار و مسیح مهاجری چاپخانه سپهر تهران، انتشارات امیرکبیر

۴- پطرس، خرباج، (۱۸۸۲) ایضاح التعليم المسيحي، مطبعه الاباء المرسلين اليسوعيين

۵- حجتی اشرفی، غلامرضا (۱۳۶۵) مجموعه قوانین اساسی و مدنی، تهران، چاپخانه احمدی

۶- حجتی اشرفی، غلامرضا (۱۳۶۴) مجموعه کامل قوانین و مقررات حقوقی، تهران چاپخانه احمدی

۷- حجتی اشرفی، غلامرضا (۱۳۶۴) مجموعه کامل قوانین و مقررات جزایی، تهران چاپخانه احمدی

۸- دانای علمی، منیژه (۱۳۷۴) موجبات طلاق در حقوق ایران و اقلیت های غیرمسلمان، تهران، انتشارات

اطلس

۹- دایرة المعارف تشیع، ج ۸، تهران، کتابخانه دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران

۱۰- دورانت ویل، بی تا (۱۳۷۲) تاریخ تمدن، تهران، انتشارات اقبال

۱۱- زیبایی نژاد، محمدرضا (۱۳۸۲) مسیحیت شناسی مقایسه ای، تهران، انتشارات سروش

۱۲- سکری سرور، محمد (۱۳۶۵) نظام الزوج فی الشرايع اليهوديه والمسيحيه دارالفکر- العربی،

بی تا

۱۳- سلیم، سالم، غال (۲۰۰۵)، محاورالاتقاء و محاور الافتراق بین الميحيه و الاسلام، دارالطلیه

۱۴- شاهوردی، علی (۱۳۷۱) مجموعه قواعد و عادات متداوله مسیحیان ارتدوکس، تهران چاپخانه

آرین

۱۵- شاهوردی، علی (۱۳۷۰) قواعد متداول و مسلم کلیسای پروتستان، تهران، چاپخانه آرین

۱۶- شبلی، احمد (۱۹۶۲) مقارنه الاديان، قاهره، مکتبه النهضه المصریة

۱۷- قرآن کریم

۱۸- کاتوریان، ناصر (۱۳۶۸) حقوق مدنی خانواده، جلد اول، چاپ دوم، تهران، انتشارات سازمان تبلیغات

اسلامی

۱۹- کاکس، هاروی (۱۳۷۸) مسیحیت، عبدالرحیم سلیمانی اردستانی، مرکز مطالعات- ادیان و مذاهب

۲۰- کتاب مقدس (انجیل)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

